

היום נלמד בעזרת ה':

פסחים דף יז

גופא רב אמר אישתבש כהני ושמואל אמר לא אישתבש כהני: למדנו בדף הקודם שחגי הנביא ערך מבחן לכהנים אם הם יודעים את הלכות הטומאה. ושאל אותם על איש שהחזיק שרץ ונגע במאכלים ומשקים שנגעו זה בזה, האם הם טמאים. והכהנים אמרו שלא. נחלקו רב ושמואל האם הכהנים ענו כשורה או לא.

לדעת רב הכהנים טעו. וכך הוא מפרש את הפסוק: האם 'הן ישא איש בשר קודש' - שרץ טמא 'בכנף בגדו', 'ונגע בכנפו' - בשרץ שבכנפו (שהוא אב הטומאה) 'אל הלחם' (ועשה אותו ראשון), והלחם נגע 'ואל הנזיד' (ועשה אותו שני), והנזיד נגע 'ואל היין' (ועשה אותו שלישי), והיין נגע 'ואל שמן' או 'ואל כל מאכל' (ועשה אותו רביעי), האם 'היקדש' - היטמא (להיפסל) השמן או המאכל? 'ויענו הכהנים ויאמרו לא'. והם טעו כי בקודש שלישי עושה רביעי.

לדעת שמואל הם צדקו. וכך הוא מפרש את הפסוק: האם 'הן ישא איש בשר קודש' - שרץ טמא 'בכנף בגדו', 'ונגע בכנפו' - **במה שנגע כנפו** (השרץ שהוא אב הטומאה נגע בדבר שנהיה ראשון, והדבר הזה נגע) 'אל הלחם' (ועשה אותו שני), והלחם נגע 'ואל הנזיד' (ועשה אותו שלישי), והנזיד נגע 'ואל היין' (ועשה אותו רביעי), והיין נגע 'ואל שמן' או 'ואל כל מאכל' (ועשה אותו חמישי), האם 'היקדש' - היטמא (להיפסל) השמן או המאכל? 'ויענו הכהנים ויאמרו לא'. והם צדקו כי גם בקודש אין חמישי.

ת"ש ויאמר חגי: חגי המשיך את המבחן ושאל את הכהנים "אם יגע טמא נפש בכל אלה (המאכלים והמשקים ששאל אותם קודם לכן) - היטמא?" והגמרא מבינה שהכוונה לאדם שנטמא ממת שהוא אב הטומאה, שנגע בלחם (ועשה אותו ראשון) והלחם בנזיד (שני) והנזיד ביין (שלישי) והיין בשמן (רביעי) - "ויענו הכהנים ויאמרו יטמא". לפי שמואל הכהנים צדקו בתשובתם כי בקודש יש רביעי, נמצא שהם צדקו בשני הפסוקים.

(המשך בדף הבא ↓)

(המשך מדף קודם ↑)

אבל לפי רב שהפסוק הראשון גם מדבר על טומאת רביעי, כמו הפסוק האחרון – נמצא שהם צדקו בפסוק השני, וטעו בראשון. השאלה היא מה גרם לכך, הרי היה זה אותו מבחן?

רבינא מתרץ: השאלה השניה לא היתה על אדם שהוא טמא מת, אלא 'טמא נפש' הכוונה למת עצמו שטמא בטומאת נפש. המת הוא אבי אבות הטומאה, וכשהוא נגע בלחם עשה אותו אב הטומאה, והניזיד ראשון, והיין שני, והשמן שלישי. את זה ידעו הכהנים שיש שלישי בקודש.

ת"ש יוען חגי: חגי עונה לכהנים על תשובותיהם: "ויאמר כן העם הזה וכן הגוי הזה...וכן כל מעשה ידיהם ואשר יקריבו שם – טמא הוא". לפי רב מובנים דבריו, כיון שהכהנים השתבשו הוא קרא למעשה ידיהם 'טמא'. אבל לשמואל שהם צדקו, קשה (ואי אפשר לומר שהוא מתפלא על כך שמעשה ידיהם יהא טמא – מלשון הפסוק). הגמרא מתרצת שהוא אמר זאת על פי הנבואה, שעתידים לקלקל את מעשיהן בבית שני באיסורי עריות.

גופא רב תני: בדף טז' הובאו דברי יוסף בן יועזר איש צרידה שמשקי בית מטבחיא שבבית-המקדש טהורים מלטמא. נחלקו רב ולוי בגירסה הנכונה בדבריו: רב גרס משקי בית מטבחיא – דהיינו של בית המטבחים שהם מים ודם, אבל יין ושמן יש להם טומאה. לוי גרס משקי בית מדבחיא – דהיינו של המזבח שהם מים דם יין ושמן שכולם טהורים.

עוד למדנו שם שנחלקו רב ושמואל בכוונת יוסי בן יועזר שהמשקים 'טהורים': לדעת רב טהורים לגמרי. ולדעת שמואל טהורים רק מלטמא אחרים, אבל נטמאים בעצמם.

הגמרא מבררת את השאלה של חגי לכהנים לפי דעתו של לוי:

לדעת לוי שגם יין ושמן טהורים, צריך לומר שבהכרח הוא סבר כשמואל שהמשקים נטמאים בעצמם. ושאלת חגי השניה לא היתה על מאכלים שנגעו זה בזה, אלא על טמא מת (אב הטומאה) שנגע בכל אחד מהמאכלים והמשקים הללו ועשה אותם ראשון. לפי זה הכהנים לא טעו. כי בשאלה הראשונה הוא שאל אותם על מאכלים ומשקים שנגעו זה בזה, והכהנים צדקו שהשמן לא נטמא. מכיון שמשקי בית מדבחיא (יין ושמן) רק נטמאים אך לא מטמאים, ואם כן היין לא יכל לטמאות את השמן.

(המשך בדף הבא ↓)

(המשך מדף קודם ↑)

ובשאלה השניה הם צדקו, כי האדם הטמא שנגע במשקים טימא אותם, והרי הם מקבלים טומאה וכדעת שמואל. (אבל אם היה סובר כרב הם לא היו צודקים בשאלה השניה שהרי לדעתו המשקים גם לא מקבלים טומאה).

הגמרא מבררת את השאלה של חגי לכהנים לפי דעתו של שמואל:

שמואל הסביר את שאלת חגי הראשונה, שהשרץ נגע בדבר כלשהו שנגע בלחם וכו' עד השמן שנהיה חמישי. והכהנים צדקו שהשמן לא נטמא, כי אין חמישי בקודש. שמואל סובר בהכרח כמו רב בגירסת 'בית מטבחיא' שאז היין והשמן כן מטמאים אחרים, אבל אם היה סובר כלוי בגירסת 'מדבחיא' הרי יוסי בן יועזר דיבר גם על יין ושמן שהם טהורים, ולשיטת שמואל הכוונה שאינם מטמאים אחרים, וא"כ היאך טימא היין את השמן? הרי אפילו רביעי הוא לא היה יכול לעשות אותו?

תניא כותיה דלוי: משקי בית מדבחיא שנטמאו בתוך העזרה הם טהורים, ואפילו אם הוציאים לחוץ נשארים בטהרתם. אבל אם הם קודם נטמאו בחוץ ואחר כך נכנסו לפנים, הם נשארים בטומאתם. ומה שאמר רבי יהושוע בן לוי על המשקים ש'לא אמרו דכן (= שהם טהורים) אלא במקומן' הכוונה ש'נטמאו במקומן' כלומר בעזרה - אז הם טהורים, ולא כשנטמאו בחוץ ונכנסו לעזרה.

תניא כותיה דרב: לדעת תנא קמא המשקים טהורים בין כשהם בתוך כלים בין כשהם בקרקע. לדעת רבי שמעון הסובר (לעיל דף טז) שטומאת משקים היא מהתורה גם לטמא אחרים, רבנן הקילו בעזרה רק בטומאה דרבנן דהיינו כשהמשקים (בשיעור רביעית כדלהלן) נמצאים בקרקע שמהתורה אינם טמאים. אבל כשהם בתוך כלים שטמאים מדאורייתא, גם משקי בית המטבחיים טמאים.

טעם אחר לטהרת משקי בית מטבחיא:

אמר רב פפא: אפילו לסובר שטומאת משקים דאורייתא בכל זאת משקי בית מטבחיא טהורים מ'הלכה למשה מסיני'.

קושיא על רב פפא: והרי רבי אלעזר הוכיח שאין טומאה למשקים כלל מכך שיוסף בן יועזר העיד שמשקי בית מטבחיא טהורים, ואם משקי בית מטבחיא טהורים מהלכה למשה מסיני איך לומדים מזה שאין טומאה לשאר משקים? והרי אפילו אם יש טומאת משקים מן התורה עדיין משקי בית מטבחיא טהורים מהלכה למשה מסיני?!

(המשך בדף הבא ↓)

(המשך מדף קודם ↑)

קושיא נוספת על רב פפא: והרי רבי שמעון סובר שטומאת משקים דאורייתא, וכפי שלמדנו בברייתא - שאם יש ספק האם המשקים טימאו כלים, הכלים טהורים, משום שמשקים טמאים מטמאים כלים רק מדרבנן, ואם יש ספק האם המשקים טימאו אוכלים, האוכלים טמאים, משום שמשקים טמאים מטמאים אוכלים מדאורייתא. ואילו לעיל אמר ר"ש שמשקי בית מטבחיא הנמצאים בתוך כלים הרי הם טמאים מדאורייתא, וכשהם בקרקע הם טהורים לפי שגם שאר משקים הנמצאים בקרקע טהורים מן התורה, ובמשקי בית מטבחיא לא גזרו חכמים. ואם משקי בית מטבחיא טהורים מהלכה למשה מסיני א"כ מה ההבדל האם הם בקרקע או בכלים? בכל מקרה הם טהורים! הגמרא נשאת בקושיא.

אמר רב פפא: מה שאמר רבי שמעון הנ"ל שמשקים הנמצאים בקרקע טהורים, זה רק במים לפי שבשהם מחוברים לקרקע יש להם תורת 'מקוה', אבל דם בכל מקרה טמא. וכן המים שבקרקע טהורים רק כשיש בהם רביעית שאז הם ראויים להטביל בהם מחטים וצינורת שטוויים בהם זהב, אבל אם אין בהם רביעית הרי הם טמאים מן התורה אף בקרקע, לפי שהם לא ראויים ל'מקוה'.

למדנו לעיל שלדעת רבי יהודה ספק משקים 'לכל טמא' (= בין אם ספק נגעו באוכלים ובין אם ספק נגעו בכלים): משמע שלדעתו טומאת משקים מדאורייתא, ולכן כשיש ספק האם הם נגעו בכלים הם טמאים מספק (= שספק טומאה דאורייתא ברה"י טמא).

קושיא: והרי למדנו בברייתא - כל הכלים שיש להם אחוריים ותוך (= שאפשר להשתמש גם בצידם הפנימי וגם בצידם החיצוני) כגון הכרים והכסות והשקים והמרצופין (= שק מעור), אם נטמא תוכו של אחד מהכלים הנ"ל נטמא אף גבו (= צידו החיצוני), אבל אם נטמא גבו לא נטמא תוכו. ואמר רבי יהודה - כל זה רק כשהכלים הנ"ל נטמאו ממשקים שאז טומאתם מדרבנן, וכדי שיהיה היכר שטומאתם רק מדרבנן (ולא ישרפו תרומה וקדשים שנגעו בהם) תיקנו חכמים שאם נטמא גבו לא נטמא תוכו, אבל אם הם נטמאו משרץ שאז טומאתם מדאורייתא הרי שאם נטמא גבו נטמא אף תוכו. **עד כאן הברייתא.** ואם טומאת משקים מדאורייתא, מה זה משנה האם הכלי נטמא ממשקה או משרץ? הרי בכל מקרה אם נטמא גבו נטמא גם תוכו כיון שטומאתו מן התורה!?

(המשך בדף הבא ↓)

תירוץ א': רבי יהודה חזר בו מדבריו שטומאת משקים דאורייתא.

תירוץ ב': רבי יהודה לא חזר בו. והברייתא הנ"ל שאמרה שאם נטמא גבו לא נטמא תוכו עוסקת במשקים שנטמאו על ידי שנגעו בהם ידיים (= אדם שלא נטל ידיו) שחכמים גזרו בהם טומאה, ולכן הקילו בהם חכמים שאם הם נגעו בגבו של הכלי לא נטמא תוכו. ומה שאמר רבי יהודה לעיל ש'ספק משקים לכל טמא', שם מדובר במשקים שנטמאו משרץ שטומאתם מדאורייתא אף לטמא כלים.

דחיה לתירוץ ב': אם כך מדוע רבי יהודה בברייתא הנ"ל מחלק בין אם הכלים נטמאו ממשקים לבין אם נטמאו משרץ? שיחלק בכלים שנטמאו ממשקים עצמם - שאם הכלים נטמאו **ממשקים** שנטמאו מידיים הרי שנטמא גבו לא נטמא תוכו, ואם הם נטמאו **ממשקים** שנטמאו בשרץ הרי שנטמא תוכו נטמא אף גבו. ומכך שרבי יהודה לא אמר כך, מוכח ששאף משקים שנטמאו משרץ לא מטמאים כלים מדאורייתא!